

MODLITWA KOŚCIOŁA

PSALMY

MODLITWA
KAŻDEGO
CZŁOWIEKA

Ks. Piotr Wróbel

PSALMY

**MODLITWA
KAŻDEGO
CZŁOWIEKA**

TYNIEC
WYDAWNICTWO BENEDYKTYNÓW

Współpraca:

Jolanta Zdolska-Gurgul – propozycja i organizacja nagrań rozważań do
Psalmów dla platformy Audioblog.pl (2019–2022)

Dawid Lisowski – opracowanie nawiązań muzycznych

Redaktor serii:

Michał Tomasz Gronowski OSB

Korekta:

Tomasz M. Dąbek OSB

Łucja Wróbel

Opracowanie graficzne:

Jan Nieć

Na okładce wykorzystano stronicę z *Sakramentarza tynieckiego*

Imprimi potest:

Opactwo Benedyktynów w Tyńcu

Wydanie I: Kraków 2025

ISBN 978-83-8205-368-5

© Copyright by Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów

ul. Benedyktyńska 37

30–398 Kraków

tel. +48 534 037 299; +48 (12) 688 52 95

e-mail: zamowienia@tyniec.com.pl

www.tyniec.com.pl

Druk i oprawa:

Tyniec Wydawnictwo Benedyktynów

druk@tyniec.com.pl

*Księdzu Profesorowi Antoniemu Troninie
w 80. rocznicę urodzin*

SPIS TREŚCI

Od autora	13
Słowo wstępne	15
Psalm 1 <i>Dwie drogi życia</i>	17
Psalm 2 <i>Mesjasz Królem</i>	20
Psalm 3 <i>Modlitwa prześladowanego</i>	24
Psalm 4 <i>Modlitwa i napomnienie</i>	28
Psalm 5 <i>Modlitwa poranna o utrzymanie się na drodze Bożej</i>	31
Psalm 6 <i>Błaganie o litość</i>	35
Psalm 7 <i>Modlitwa oczernionego</i>	38
Psalm 8 <i>Pochwała wielkości Stwórcy i godności człowieka</i>	43
Psalm 9 <i>Dziękczynienie</i>	48
Psalm 10 <i>Modlitwa o wyzwolenie</i>	51
Psalm 11 <i>Modlitwa niewzruszonej ufności</i>	55
Psalm 12 <i>Wśród zakłamanego świata</i>	58
Psalm 13 <i>W długotrwałym ucisku</i>	61
Psalm 14 <i>Powszechne zepsucie</i>	65
Psalm 15 <i>Kto godzien stanąć przed Bogiem?</i>	68
Psalm 16 <i>Bóg najwyższym dobrem w życiu i po śmierci</i>	72
Psalm 17 <i>Błaganie o wyzwolenie od wrogów</i>	76
Psalm 18 <i>Król dzięki czyni za zwycięstwo</i>	80
Psalm 19 <i>Chwała Boża w przyrodzie i Prawie</i>	84
Psalm 20 <i>Modlitwa o ocalenie króla</i>	88
Psalm 21 <i>Dziękczynienie i modlitwa za króla</i>	92
Psalm 22 <i>Męka Mesjasza i jej owoce</i>	95
Psalm 23 <i>Bóg pasterzem i gościnnym gospodarzem</i>	100
Psalm 24 <i>Pan uroczyście wkracza do świątyni</i>	103
Psalm 25 <i>Ufność wśród niebezpieczeństw</i>	107

Psalm 26 <i>Wołanie o Bożą sprawiedliwość</i>	111
Psalm 27 <i>Pan moją światłością</i>	114
Psalm 28 <i>Błaganie i dziękczynienie</i>	118
Psalm 29 <i>Majestat Boga wśród burzy</i>	122
Psalm 30 <i>Podzięką za wybawienie od śmierci</i>	126
Psalm 31 <i>Błaganie w ucisku i dziękczynienie</i>	130
Psalm 32 <i>Szczęście płynące z odpuszczenia win</i>	135
Psalm 33 <i>Bóg władcą świata</i>	139
Psalm 34 <i>Bojaźń Boża źródłem błogostawieństwa</i>	143
Psalm 35 <i>Wołanie o pomoc przeciw niewdzięcznikom</i>	147
Psalm 36 <i>O przewrotności człowieka i o Bożej Opatrzności</i>	150
Psalm 37 <i>Los złych i dobrych</i>	153
Psalm 38 <i>Błaganie nieszczęśliwego grzesznika</i>	157
Psalm 39 <i>Jęk ciężko utrapionego</i>	162
Psalm 40 <i>Dziękczynienie i prośba udręczonego</i>	166
Psalm 41 <i>W ciężkiej chorobie</i>	170
Psalm 42 <i>Tęsknota za Bogiem i świątynią wyrażona prośbą o powrót do niej</i>	173
Psalm 43 <i>Tęsknota za Bogiem i świątynią wyrażona prośbą o powrót do niej</i>	178
Psalm 44 <i>Błaganie odrzuconego chwilowo Izraela</i>	182
Psalm 45 <i>Weselna pieśń dla pomazańca Bożego</i>	186
Psalm 46 <i>Bóg naszą mocą</i>	190
Psalm 47 <i>Bóg na tronie królewskim</i>	194
Psalm 48 <i>Jerozolima wyzwolona wielbi Boga</i>	197
Psalm 49 <i>Zagadka powodzenia bezbożnych</i>	201
Psalm 50 <i>O prawdziwej czci Boga</i>	205
Psalm 51 <i>Wezwanie i prośba pokutnika</i>	209
Psalm 52 <i>Przeciw oszczercy</i>	213
Psalm 53 <i>Powszechne zepsucie</i>	217
Psalm 54 <i>Wybaw mnie, Boże!</i>	221
Psalm 55 <i>Skarga na wrogów</i>	224

Psalm 56 <i>Uciśniony ufa Bogu</i>	227
Psalm 57 <i>W cieniu Bożych skrzydeł</i>	231
Psalm 58 <i>Niesprawiedliwi sędziowie</i>	234
Psalm 59 <i>Przeciw krwiożerczym wrogom</i>	237
Psalm 60 <i>Modlitwa po klęsce</i>	241
Psalm 61 <i>Modlitwa wygnańca</i>	244
Psalm 62 <i>Bóg jedyną nadzieją</i>	248
Psalm 63 <i>Tęsknota za Bogiem i świątynią</i>	250
Psalm 64 <i>Bóg sądzi prześladowców</i>	254
Psalm 65 <i>Dziękczynienie za dobrodziejstwa</i>	257
Psalm 66 <i>Przy ofierze dziękczynnej</i>	260
Psalm 67 <i>O błogosławieństwo na trud apostołski</i>	263
Psalm 68 <i>Triumfalny pochód Boga</i>	265
Psalm 69 <i>Błaganie uciśnionego</i>	269
Psalm 70 <i>Błaganie o pomoc Bożą</i>	273
Psalm 71 <i>Prośba o szczęśliwą starość</i>	276
Psalm 72 <i>Królestwo Mesjasza</i>	279
Psalm 73 <i>Zagadka powodzenia grzeszników</i>	283
Psalm 74 <i>Nad gruzami świątyni</i>	287
Psalm 75 <i>Bóg sądzi świat</i>	291
Psalm 76 <i>Pieśń triumfalna</i>	294
Psalm 77 <i>Świetna przeszłość pociechą w niedoli</i>	298
Psalm 78 <i>Dzieje narodu szkołą służby Bożej</i>	302
Psalm 79 <i>Nad gruzami Jerozolimy</i>	305
Psalm 80 <i>Spustoszona winnica Pańska</i>	309
Psalm 81 <i>Hymn świąteczny</i>	313
Psalm 82 <i>Los niegodziwych sędziów</i>	317
Psalm 83 <i>Boże, upokórz sprzymierzonych wrogów</i>	320
Psalm 84 <i>Szczęście mieszkańca świątyni</i>	324
Psalm 85 <i>Bliskie jest nasze zbawienie</i>	327
Psalm 86 <i>O pomoc w przeciwnościach</i>	330

Psalm 87 <i>Syjon macierzą wszystkich ludów</i>	333
Psalm 88 <i>W ciężkim doświadczeniu</i>	336
Psalm 89 <i>Wyniesienie i upadek domu Dawida</i>	341
Psalm 90 <i>Wieczny Bóg nadzieją człowieka</i>	344
Psalm 91 <i>O Bożej opiece</i>	348
Psalm 92 <i>Sprawiedliwe rządy Boże</i>	351
Psalm 93 <i>Majestat Stwórcy świata</i>	355
Psalm 94 <i>Wołanie o sprawiedliwość</i>	359
Psalm 95 <i>Wielkiemu Bogu chwała</i>	362
Psalm 96 <i>«Śpiewajcie Panu pieśń nową»</i>	365
Psalm 97 <i>Bóg Królem i Sędzią świata</i>	369
Psalm 98 <i>Chwała Bogu, Zbawcy świata</i>	373
Psalm 99 <i>Chwalcie najświętszego Boga</i>	376
Psalm 100 <i>Służcie Panu z weselem</i>	380
Psalm 101 <i>Wzorowy władca</i>	382
Psalm 102 <i>Prośby wygnańca</i>	385
Psalm 103 <i>Błogosław, duszo moja, Pana</i>	389
Psalm 104 <i>Stworzenie wielbi Boga</i>	393
Psalm 105 <i>Bóg wierny przymierzu z Abrahamem</i>	397
Psalm 106 <i>Niewdzięczność ludu wybranego</i>	400
Psalm 107 <i>Dziękczynny hymn ocalonych</i>	404
Psalm 108 <i>Bóg nadzieją swego ludu</i>	408
Psalm 109 <i>Biada przewrotnemu nieprzyjacielowi</i>	411
Psalm 110 <i>Chrystus Królem i Kapłanem</i>	415
Psalm 111 <i>Wielkie dzieła Boże</i>	419
Psalm 112 <i>Szczęście bogobojnych</i>	423
Psalm 113 <i>Bogu wielkiemu i łaskawemu chwała</i>	426
Psalm 114 <i>Cuda Boże przy wyjściu z Egiptu</i>	430
Psalm 115 <i>Wielkość prawdziwego Boga</i>	433
Psalm 116A (ww. 1–9) <i>Dziękczynienie uratowanego od śmierci</i>	437

Psalm 116B (ww. 10–19) <i>Dziękczynienie uratowanego</i> <i>od śmierci</i>	440
Psalm 117 <i>Wszystkie narody, chwalcie Pana</i>	443
Psalm 118 <i>Świąteczny hymn dziękczynny</i>	445
Psalm 119 <i>Doskonałość Prawa Bożego</i>	449
Psalm 120 <i>Przeciw złym językom</i>	453
Psalm 121 <i>Bóg czuwa nad nami</i>	456
Psalm 122 <i>W obliczu Miasta Świętego</i>	459
Psalm 123 <i>Wzgardzony lud ufa swojemu Bogu</i>	462
Psalm 124 <i>Bóg nas ocalił</i>	465
Psalm 125 <i>Bóg ostoją ufności Izraela</i>	468
Psalm 126 <i>O poprawę doli wyzwolonego ludu</i>	471
Psalm 127 <i>Pomyślność pochodzi od Boga</i>	474
Psalm 128 <i>Szczęście rodzinne bogobojnych</i>	478
Psalm 129 <i>Uciśniony Izrael wzywa Bożej pomocy</i>	481
Psalm 130 <i>Z otchłani grzechu ku Bożemu miłosierdziu</i>	483
Psalm 131 <i>Spoczynek w Bogu</i>	486
Psalm 132 <i>Na poświęcenie świątyni</i>	489
Psalm 133 <i>Szczęście płynące ze zgody</i>	492
Psalm 134 <i>Modlitwa w świątyni</i>	495
Psalm 135 <i>Chwalcie potężnego Boga</i>	498
Psalm 136 <i>Łaska Boża</i>	501
Psalm 137 <i>Nad rzekami Babilonu</i>	504
Psalm 138 <i>Dziękczynienie</i>	508
Psalm 139 <i>Bóg wszystko przenika</i>	511
Psalm 140 <i>Przeciw podstępnyim wrogom</i>	516
Psalm 141 <i>Przeciwko grzesznikom</i>	519
Psalm 142 <i>Bóg moją ucieczką</i>	522
Psalm 143 <i>Modlitwa grzesznika</i>	525
Psalm 144 <i>Modlitwa króla za naród</i>	529
Psalm 145 <i>Wielkość i dobroć Boga</i>	532

Psalm 146 <i>Szczęśliwy, kto ufa Bogu</i>	536
Psalm 147A <i>Hymn dziękczynny ocalonego ludu</i>	539
Psalm 147B <i>Hymn dziękczynny ocalonego ludu</i>	542
Psalm 148 <i>Niebiosa i ziemio, chwalcie Pana</i>	545
Psalm 149 <i>Posłannictwo Izraela</i>	549
Psalm 150 <i>Alleluja</i>	552
Psalm 151	555
Bibliografia	557
Wykaz skrótów	563
Do samodzielnego wyszukiwania muzycznego	565

OD AUTORA

Do rąk Czytelnika oddajemy współczesny komentarz do Księgi Psalmów – uniwersalnego zbioru aktów ludzkiego ducha zanoszonych do Boga: Stwórcy i Zbawiciela. Powstawał on stopniowo, jako owoc trzyletniego projektu komentowania psalmów na jednej z internetowych platform: najpierw rozważane były psalmy pojawiające się w kolejnych miesiącach w liturgii niedzielnej, a później dołączono pozostałe utwory i uzupełniono cały zbiór.

Chcemy podzielić się z Tobą niezwykłym doświadczeniem: stopniowo, w miarę wchodzenia w świat tej księgi Biblii, ujawniała ona swoje piękno i majestat. Pod względem doktrynalnym Psalterz pojawia się jako kwintesencja całej Biblii, jej historii zbawienia, teologii, pobożności. „Celem tej księgi jest nakłonienie do modlitwy, podniesienie ducha ludzkiego do Boga, do Jego doskonałości” – pisał święty Tomasz z Akwinu. Są modlitwą uwielbienia Boga (teologia powie: na wskroś teocentryczną), dlatego słusznie w czasach Starego Testamentu mówiono o psalmach *sefer tehillim*, czyli Księga Pochwał. A jednocześnie Księga Psalmów wyraża chyba wszystkie stany ludzkiego ducha: chwile radości i smutku, zwycięstw i klęsk, chęć chwalenia Boga, dziękowania za łaski, skarżenia się w niedoli, czy ufnej prośby o wybawienie (T. Brzegowy). Stąd też taki podtytuł: „modlitwa każdego człowieka”.

Co warte wyjaśnienia przed Twoim czytaniem: tekst psalmów oraz ich nagłówki zaczerpnięte zostały z *Biblii Tysiąclecia*, wyd. V (od 1999). Gdy utwór jest krótki, oraz tam, gdzie jest to konieczne dla spójności komentarza, zawarto wszystkie wersety; w pozostałych przypadkach wyjaśniono wybór wersetów (najczęściej: używanych w liturgii określonego, podanego dnia, według lekcjonarzy z 2015 r.). Aby poszerzyć grono odbiorców książki, dodano niektóre zagadnienia szczegółowsze: z biblisty-

ki (przypisy dolne i w tekście, gatunek i czas powstania), z liturgiki (zastosowanie w brewiarzu i lekcjonarzu – z wyjątkiem tomu VIII na Msze okolicznościowe z odniesieniami do innych Mszy wspólnych, np. o pasterzach), z muzyki (nawiązania starsze i nowsze). Najczęstsze odwołania do (naprawdę licznych) innych komentarzy mają postać nazwiska autora i numeru strony jego dzieła (w przypadku św. Augustyna, G. Ravasiego, A. Szustaka – także kolejnego tomu).

Święty Hieronim uczy nas: „Modlisz się? Wtedy ty mówisz do Oblubieńca. Czytasz? To On mówi do Ciebie”. Tak więc – czytaj i módl się, drogi Czytelniku, a komentarz spełni swoją rolę!

SŁOWO WSTĘPNE

Księgę Psalmów można by nazwać drugą najważniejszą książką świata. Po Ewangelii. To księga święta dla dwóch miliardów chrześcijan i kilkunastu milionów Żydów. Czytana codziennie w kilkuset tysiącach kościołów, synagog i wspólnot świata, recytowana przez miliony osób w ramach Liturgii Godzin, wykonywana w formie pieśni liturgicznych i pieśni uwielbienia, tłumaczona na setki języków świata i to po wielokroć w danym języku. Psalmy to niewątpliwie jeden z niesamowitych fenomenów literatury światowej, która nie straciła na aktualności po prawie trzech tysiącach lat.

Wobec fenomenalności Księgi Psalmów nie dziwi, że komentowało ją i komentuje wciąż wielu, poczynawszy od judaistycznych midrasz i komentarzy Ojców Kościoła, wśród których *Enarrationes in Psalmos* św. Augustyna cieszy się nadal wyjątkowym szacunkiem. Rozwój współczesnej biblistyki wpłynął również znacząco na zajęcie się tą wyjątkową księgą. Współczesne komentarze takich osobistości jak Seybold, Hossfeld i Zenger, Jacquet i Vesco, Dahood i Goldingay, Ravasi i Alonso-Schökel, to tylko niektóre przykłady monumentalnych dzieł, które skrupulatnie próbowały zrozumieć i przybliżyć współczesnemu człowiekowi bogactwo żywych od wieków modlitw Izraela.

Na gruncie polskim od lat pomocą w lekturze psalmów był naukowy komentarz ks. Stanisława Łacha czy bardziej duchowy chociaż mniej dostępny ks. Władysława Borowskiego. Ponadto tłumaczenia komentarzy do wybranych psalmów Gianfranco Ravasiego czy medytacje nad psalmami o. Piotra Rostworowskiego oraz o. Karola de Foucauld służyły owocnie wielu Polakom.

W tym kontekście cieszy niezmiernie, że ks. Piotr Wróbel podjął się ambitnego zadania publikacji komentarza do psal-

mów, który z jednej strony jest swoistą kompilacją i zbiorem myśli innych autorów, z drugiej nie brakuje w nim miejsca na publikację osobistych myśli autora. Komentarz ten nie ma na celu pokazania nowej naukowej metody badawczej albo proponowania jakiegoś podejścia, by przekonać czytelników, że dany klucz jest najbardziej właściwy. Komentarz ten jest pewnego rodzaju magazynem inspiracji, punktem zapalnym myśli, rzuceniem światła na tekst biblijny, który sam w sobie jest światłem, ale zajaśnieje bardziej, kiedy postawi się go wyraźniej na świeczniku. Komentarz ten jest pewnego rodzaju zaproszeniem do kręgu biblijnego nad Księgą Psalmów. Przeczytawszy najpierw tekst danego psalmu a następnie komentarz, w którym wypowiadają się mniej lub bardziej znane postaci, czytelnik może powiedzieć sam, jak rozumie tekst, jakie sprawy serca i świata on porusza i do jakich czynów zachęca, zaprasza a może nawet popycha.

Niech biblijne psalmy i nowy komentarz otworzy serca na światło i życie płynące z Bożego Słowa.

ks. prof. Wojciech Węgrzyniak

Psalm 1

Dwie drogi życia

Gatunek: psalm mądrościowy (podgatunek: psalm Prawa); **Czas powstania:** po niewoli

To „Numer jeden”, a więc „prolog” (L. Sabourin), „portal” (R. Guardini) i „brama wejściowa” do całej Księgi Psalmów, symboliczne jej streszczenie. Jego pierwszy wyraz *’ašrê* rozpoczyna się od *alef*, pierwszej litery alfabetu hebrajskiego, jego ostatni wyraz *tôbêd* rozpoczyna się od *taw*, ostatniej litery hebrajskiego alfabetu. Święty Hieronim nazwał Psalm 1 *praefatio Spiritus Sancti*, „przedmową Ducha Świętego”:

- 1 *Szczęśliwy mąż, który nie idzie za radą występnych,
nie wchodzi na drogę grzeszników i nie siada w kręgu szyderców,*
- 2 *lecz ma upodobanie w Prawie Pana, nad Jego Prawem rozmyśla
dnem i nocą.*
- 3 *Jest on jak drzewo zasadzone nad płynącą wodą, które wydaje owoc
w swoim czasie,
a liście jego nie więdną; co uczyni, pomyślnie wypada.*
- 4 *Nie tak z występnyymi, nie tak: są oni jak plewa, którą wiatr rozmiata.*
- 5 *Toteż występnicy nie ostaną na sądzie ani grzesznicy –
w zgromadzeniu sprawiedliwych,*
- 6 *bo Pan uznaje drogę sprawiedliwych, a droga występnych zaginie.*

Psalm 1 należy do grupy psalmów Prawa. Zbudowany jest z dwóch części: wersety 1–3 to portret sprawiedliwego, 4–5 mówią o bezbożnych, zaś 6 to résumé losu jednych i drugich.

1–2. Formuła „Szczęśliwy człowiek” jest nie tyle życzeniem czy obietnicą, ale raczej radosnym okrzykiem: „O, jak szczęśliwy to człowiek!”; „Błogosławiony człowiek!” Skąd wypływa to błogosławieństwo i szczęście? Psalm ukazuje to na sposób negatywny (nie chodzić, nie przestawać i nie siadywać z wy-

stępnymi, grzesznikami i szydercami) oraz pozytywny (uczucie radości, nawet rozkoszy, wobec objawionego Prawa Bożego oraz dostosowanie postępowania do tego Bożego Prawa; *hāgāh* użyte jako „rozmyślać” ma jeszcze inne piękne znaczenia...). Szczęście człowieka to bycie daleko od tych, którzy są bezbożni i mają Boga za nic. Uważam, że dzisiaj, w zalewie szerzącego się na nowo pogaństwa i stylu życia jakby Boga nie było, ta prosta zasada może mieć ogromne znaczenie dla utrzymania harmonii wewnętrznej, dobrego rozeznania, i później – dobrych czynów, które otworzą nam niebo: nie przyłączaj się do tych, którzy Boga mają za nic! To Pascal mówił, że najszczęśliwsi na tym świecie są chrześcijanie, w Boga wierzący i Jego Prawem się kierujący.

3. Dalszy opis szczęścia człowieka porównuje go do owocu-jącego drzewa (por. Jr 17,7–8), zasadzonego nad strumieniem nawadniającym. Jest tu przerośnięcie wyrażona niezawodność „plonu życia”, owocność pod każdym względem. Dodatkowo wiersz zawiera obietnicę doprowadzenia do końca wszystkich swoich zamierzeń. Któż by tego nie pragnął!...

4–5. Jakże inny jest los bezbożnika! Ogromny kontrast wobec stabilnego drzewa: obraz plewy (prochu), która podrzucona wiejadłem do góry, rozpierzcha się we wszystkie strony. Tacy nie mają udziału w kulcie sanktuaryjnym, a co gorsza, muszą się lękać osądzenia na ostatecznym sądzie. Zauważmy pewną oczywistość: ci wokół nas, którzy są niewierzący, nie wierzą, że istnieje jakaś sprawiedliwość po śmierci, nagroda czy kara, całą swoją nadzieję i szansę upatrują tylko w tym życiu – do jego końca mają czas, dlatego to właśnie niewierzący są najbardziej dokuczliwi, agresywni, niespokojni, i wyrządzają najwięcej zła. Wiedząc to, bądźmy ostrożni wobec takich ludzi.

6. *Pan uznaje drogę sprawiedliwych, a droga występnych zaginie* – najkrótsze może określenie tzw. katechezy „dwóch dróg”. Tak naprawdę psalm ten, Psalm 1, jest katechezą tylko o dobrej drodze, która pokazana jest jako jedyna prawa, na tle komplet-

nie nieudanego projektu życia bez Boga. Asymetria obrazów i określeń człowieka prawego pokazuje, że autor Psalmu 1 tak naprawdę interesuje się tylko losem i przeznaczeniem sprawiedliwych, a można też powiedzieć, że i cała Księga Psalmów, na czele której postawiono kiedyś Psalm 1, jest jakąś wielką przygodą, do przeżycia której tylko z Bogiem jest wezwany człowiek – każdy z nas, jeśli chce osiągnąć szczęście tu i po śmierci. Tak, „cel swój osiągniemy w czasie naznaczonym przez Umiłowanego, co oznacza eschatologię” (Borowski 56).

Święty Augustyn, wybitny przedstawiciel chrystocentryzmu w komentowaniu psalmów, poucza nas, że jest to psalm o chwalebnym Jezusie Chrystusie i Jego męce na krzyżu: „Niezwykłe szczęśliwym jest mąż – Chrystus, który jest przeciwnością grzeszników. Został On zasadzony na wzgórzu Golgoty i w swoim czasie wydał nieprawdopodobne owoce” (za: Szustak I–23). Tak, On w pełni zrealizował pouczenie o prawdziwej drodze życia. To w Jezusie pokazał nam Bóg ideał sprawiedliwego z Ps 1. Nawiązania w nauce Jezusa znajdziemy obfite: szeroka i ciasna brama (Mt 7,13–14); błogosławieni słuchający i zachowujący Słowo (Łk 11,28); w Nim strumienie wody żywej (J 7,37–39), On sam jest drogą (J 14,6), i inne.

Lekcjonarz: pt II tyg. Adwentu, czwartek po Popielcu, czw II tyg. W. Postu, VI ndz zw. C, czw VII tyg. zw. I, czw XXVII tyg. zw. I, śr XXVIII tyg. zw. II, czw XIX tyg. zw. I, pon XXX tyg. zw. II, pon XXXIII tyg. zw. II; 13 VII Andrzeja Świerada i Benedykta, wspólny o świętych (m.in. 7 IV Jana Chrziciela de la Salle, 22 V Rity z Cascia, 5 VII Antoniego Marii Zaccaria, 14 VII Henryka, 9 IX Piotra Klawera, 6 X Brunona, 12 XI Jozafata), obrzędowy podczas błogosławieństwa opata albo ksieni poza OW

Brewiarz: Poniedziałek Wielkanocny GCz, 2 Niedziela Wielkanocna GCz, 8 V Stanisława BM GCz, ndz I tyg. GCz [Dwie drogi życia; *Błogosławieni, którzy mając nadzieję w krzyżu, zanurzyli się w wodzie* – Anonim z II w.]

Muzyka – starsze: Wacław z Szamotuł (ok. 1524–1560) – *Psalm 1. Błogosławiony człowiek, co się tak sprawuje* /Mikołaj Gomółka (1535–1609) – Melodie na Psalterz Polski – *Szczęśliwy, który nie był między złemi*

w radzie (*Beatus vir*; Psalm 1) /Hans Leo Hassler (1564–1612) – *Cantiones sacrae – III. Beatus vir qui non abiit* /Benedetto Marcello (1686–1739) – *Salmo 1, Beato l'uomo* (Estro poetico-armonico) /Antonio Vivaldi (1678–1741) – *Beatus vir* /Sergiej Wasiljewicz Rachmaninow (1873–1943) – *All-Night Vigil, Op. 37 – III. Blessed is the man*; współczesne: Henryk Mikołaj Górecki (1933–2010) – *Beatus vir* /The Psalms Project (feat. Lance Edward) – *Psalm 1: Everything He Does Shall Prosper* /Jason Silver Sings Scripture – *Psalm 1 (The Two Ways)* [szukać frazy: *Beatus vir*]

Psalm 2

Mesjasz Królem

Gatunek: psalm królewsko-mesjański (Tronina: królewski; Ravasi: pieśń królewska na koronację potomka Dawidowego); **Czas powstania:** nie ma zgodności; szerokie spektrum poglądów – od X w. (Dahood) po epokę Izraela upokorzonego, odczytującego coraz bardziej perspektywę mesjańską (Brzegowy)

Pochylimy się dziś nad Psalmem 2. Modlimy się za jego pomocą m. in. w liturgii poniedziałku II tygodnia wielkanocnego, i to nieprzypadkowo – Ps 2 jest bowiem mocno związany z Dziejami Apostolskimi. W czytaniu przypadającym na wspomniany poniedziałek zastosowano cytaty z psalmu do opisu prześladowań Kościoła w Jerozolimie przez Sanhedryn (Dz 4,25–26), zaś w przemówieniu w Antiochii Pizydyjskiej Paweł wykorzystał treść w. 7 do uzasadniania zmartwychwstania Jezusa (Dz 13,33). Właściwie ten werset 2,7: *Tyś Synem moim, Ja Ciebie dziś zrodziłem*, doczekał się wielu nawiązań – jego echa słychać w relacjach ewangelicznych o chrzcie Jezusa (*Tyś jest mój Syn umiłowany* – zob. Mk 1,11 par.), posiada nawiązania np. w Liście do Hebrajczyków (Hbr 1,3–5; 5,5), w Apokalipsie (Ap 2,26–27; 12,5; 19,15), ale też i przez Ojców Kościoła w sprawie synostwa Bożego Mesjasza. Psalm bowiem 2 należy do psalmów królewskich (jak też np. 72, 110), które bardzo wyraźnie wypowiadają się na temat Mesjasza, że król z dynastii Dawida jest Mesjaszem – to wszystko spełniło się na Jezusie.

Psalm 2 ma ciekawą budowę. Przede wszystkim jego końcowe zdanie: *Szczęśliwi wszyscy, co w Nim szukają ucieczki*, bardzo podobne do początku Psalmu 1: *Szczęśliwy mąż, który (...) ma upodobanie w Prawie Pana*, pozwala sądzić, że kiedyś te oba psalmy (oba bez oryginalnego tytułu!) były całością i rodzajem wstępu do całej Księgi Psalmów, a w tym do jej pierwszego zbioru „Dawidowego” (Ps 3–41). Mamy np. obecne „rozmyślać” w Ps 1,2 i „szemrać” w Ps 2,1b (*hāgāh*); mamy temat zaginięcia, pogubienia drogi w Ps 1,6b oraz 2,12a. Psalm w sposób przemyślany zbudowany jest z czterech regularnych strof. Natomiast można by je umieścić w nieco innej kolejności: 3–1–2–4, co dawałoby taką sekwencję: wybierany jest król, inni królowie–wasale się buntują, następuje reakcja Boga oraz ultimatum (por. Brzegowy 199).

1–3. *Dlaczego narody się buntują, czemu ludy knują daremne zamysły? / Królowie ziemi powstają i władcy spiskują wraz z nimi przeciw Panu i przeciw Jego Pomazańcowi: / «Stargajmy Ich więzy i odrzucmy od siebie Ich pęta!»* – Narrator zaczyna nam opowiadać: oto został wybrany nowy król z dynastii Dawida, Pomazaniec (*māšîach*, czyli Mesjasz) Pana. Reakcją na to jest bunt „narodów i ludów” pogańskich przeciw Bogu i Jego słudze (zob. paralele buntu np. w Jr 2,20; 5,5 – w tym wypadku Izraelitów). Ale jest to bunt całkowicie skazany na niepowodzenie – nie ma szans powodzenia, gdyż wszyscy powinni właściwie poddać się Bogu i Jego królowi. Możemy widzieć w tej scenie różne sposoby sprzeciwu wobec panowania Chrystusa, na przestrzeni wieków, wobec Chrystusa, który jednak ma za sobą Ojca. Tak patrząc, Psalm 2 jest bardzo aktualny dzisiaj!

4–6. *Śmieje się Ten, który mieszka w niebie, Pan się z nich naigrawa, / a wtedy mówi do nich w swoim gniewie i swą zapalczywością ich trwoży: / «Przecież Ja ustanowiłem sobie króla na Syjonie, świętej górze mojej».* – Opisana sytuacja nieba jest jakże odmienna od tej na ziemi! Tam panuje bunt, tu – niezmacony pokój. Bóg zasiada w wielkim spokoju na swoim tro-

nie, całkowicie kontroluje sytuację na ziemi, która – mówiąc antropomorficznie – śmieszy Go i skłania do naigrawania się. Tak, to prawda: ten śmiech może być rozbijający, pobłażliwy, „miłosierny”... (Ebeling za: Ravasi I–164; Szustak I–36). Ale już za chwilę rozпали się Boży gniew (jego surowość ma wyraziste cechy bliskowschodniego sposobu mówienia), gdyż na dłuższą metę po prostu nie wolno bezkarnie występować przeciw Bożym wyrokom: to On bowiem ustanowił sobie swojego króla na swojej świętej górze, Syjonie. Narody na próżno usiłują obalić panowanie Jahwe.

7–9. *Ogłoszę postanowienie Pana: Powiedział do mnie: «Tyś Synem moim, Ja Ciebie dziś zrodziłem. / Żądaj ode Mnie, a dam Ci narody w dziedzictwo i w Twoje posiadanie krańce ziemi. / Żelazną różgą będziesz nimi rządzić i jak naczynie garncarza ich pokruszysz».* – I następuje tekst najbardziej znany, bardzo często komentowany. Mówi teraz wybrany król, Pomazaniec Pana. Jest świadom, że to sam Bóg do niego kieruje słowa dekretu (*chōq*): *«Tyś Synem moim, Ja Ciebie dziś zrodziłem»*. Zachęcam was, by się dłużej nad tymi słowami pochylić. Król izraelski stawał się synem Bożym przez adopcję, w dniu własnej in-tronizacji; ale Jezus jest Synem Bożym od początku, a Boże „dziś” oznacza „od zawsze, zawsze i na zawsze”, czyli wieczność. Małe królestwo zjednoczonego Izraela, potem tylko judzkie, przez krótki czas miało jakieś większe znaczenie polityczne i militarne. Obietnicę „narodów i posiadania aż po krańce ziemi” rozumiano politycznie, więc błędnie. Dopiero później, po niewoli babilońskiej stało się jasne docelowe znaczenie Bożego słowa: kiedyś Jego Mesjasz będzie duchowym królem wszystkich ludzi. To w Jezusie, który stał się Chrystusem, werset 7 psalmu nabiera właściwego znaczenia, najlepiej na tle proroc-twa Boga skierowanego do Dawida: *Ja będę mu ojcem, a on będzie Mi synem* (2 Sm 7,14).

10–12. *A teraz, królowie, zrozumcie, nauczcie się, sędziowie ziemi! / Służcie Panu z bojaźnią / i Jego stopy z drżeniem całuj-*

cie, bo zapłonie gniewem i poginiecie w drodze, gdyż gniew Jego prędko wybucha. Szczęśliwi wszyscy, co w Nim szukają ucieczki. – Surowa przemowa skierowana do zbuntowanych ludów i narodów nie pozostawia wątpliwości, jaki koniec czeka tych, co na poważnie ośmielają się sprzeciwiać Bogu. Znamienne jest tu, że to „syn” każe, aby królowie i narody służyli Ojcu (i „później” w Psalterzu będą służyć! – por. Ps 117,1; 148,11). Jest to mimo wszystko ultimatum, *albo–albo* – trzeciej drogi nie ma, co możemy przypomnieć sobie z rozważania Psalmu 1: ostoi się tylko droga sprawiedliwego, a droga występnych zaginie. Ważne zagadnienie biblijne: sformułowanie *Jego stopy z drzeniem całujcie* ma w niektórych postaciach tekstu formę *ucałujcie syna* – o ile w obecnym tekście taki wariant nie wydaje się konieczny, to czy czasem starożytny autor nie prorokował, nie wiedząc, o Jezusie?... Całą powagę sytuacji ostatniej strofy psalmu łagodzi jego ostatnie zdanie: *Szczęśliwi wszyscy, co w Nim szukają ucieczki.* Bojaźń Boża, bojaźń, żeby nie obrazić Boga, niech będzie i dla nas wskazówką do rozwoju duchowego. Niech towarzyszy nam pamięć nie tylko o Bożym miłosierdziu, ale i o Jego majestacie.

Lekcjonarz: 7 stycznia albo pon po Objawieniu Pańskim, pon II tyg. wielkanocnego, pt IV tyg. wielkanocnego, okolicznościowy za prześladowanych chrześcijan

Brewiarz: GCz świąt i uroczystości: 25 XII Narodzenie Pańskie, 2 II Ofiarowanie Pańskie, 25 III Zwiastowanie Pańskie, Wielki Piątek, Poniedziałek Wielkanocny, 2 Niedziela Wielkanocna, 8 V Stanisława BM, 14 IX Podwyższenie Krzyża Świętego, Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata, ndz I tyg. GCz [Mesjasz Król zwycięski; *Zeszli się rzeczywiście przeciw świętemu Słudze Twemu, Jezusowi, którego namaściłeś* – Dz 4,27], wspólny o wielu męczennikach oraz o jednym męczenniku/męczennicy GCz

Muzyka – starsze: Mikołaj Gomółka (1535–1609) – Melodie na Psalterz Polski – *Co za przyczyna tego zamieszania* (*Quare fremuerunt gentes*; Psalm 2) /Benedetto Marcello (1686–1739) – *Salmo 2* (Estro poetico-armonico) /Jean-Baptiste Lully (1632–1687) – Grand Motet – *I. Quare fremuerunt gentes*, LWV 67 /Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809–1847) –

3 Psalms, Op. 78 – II. *Warum toben die Heiden* /César Franck (1822–1890) – Offertorie, FWV 67 – *Quare fremuerunt gentes*; **współczesne:** Jan Paweł II – *Abbà Pater* (CD *Abba Pater II*, 1999) /The Psalms Project (feat. Shane Heilman) – *Psalm 2: Kiss the Son* /Lynn Allen – Glory Silhouettes – *Psalm 2 Song* /Jason Silver Sings Scripture – *Psalm 2 (Refuge In Him)* [szukać frazy: *Quare fremuerunt gentes*]

Psalm 3

Modlitwa prześladowanego

Gatunek: lamentacja jednostki (Botterweck: prywatna modlitwa błagalna psalmisty w ciężkim położeniu); **Czas powstania:** przed niewolą

Psalm 3 jest lamentacją jednostki o charakterze ufnościowym, utworem krótkim, bo mającym tylko trzy zwrotki: 8 wersetów plus werset wstępny, w którym wspomniany jest król Dawid (pierwszy raz w Księdze przypisano mu psalm – *mizmor*). U Dawida kontekstem pojawienia się tego utworu była ucieczka przed jego własnym synem Absalomem, który usiłował ojcu zagarnąć władzę (2 Sm 15–19). *Ab-salom* to przecież po hebrajsku „pokój ojca”, ale akurat Dawidowy potomek był człowiekiem wielkiego niepokoju, mściwości i intrygi, a zakończył życie także tragicznie.

W czytaniach mszalnych występuje rzadko, tylko dwa razy: właśnie po opisie ucieczki Dawida przed Absalomem w IV tygodniu zwykłym oraz po opisie męstwa Eleazara w XXXIII tygodniu zwykłym. Rozpoznawalny jest bardziej przez modlących się brewiarzem, bo jak wiemy, Psalmy 1–3 są przeznaczone na Godzinę Czytań niedzieli I tygodnia i niektóre uroczystości (Poniedziałek Wielkanocny, 2 Niedziela Wielkanocna, św. Stanisława BM). Jeśli ktoś z was ma teraz taką możliwość, przed rozpoczęciem modlitwy włączcie sobie proszę wykonanie Psalmu 3 autorstwa Julii Mordzak – jest śliczne i dobrze oddaje taki „klimat” wewnętrzny autora, z jakim warto i nam podejść do tego utworu.

1–3. Psalm Dawida, gdy uciekał przed swoim synem, Absalomem. / *Panie, jakże wielu jest tych, którzy mnie trapią, jak wielu przeciw mnie powstaje! / Wiele jest tych, co mówią o mnie: «Nie ma dla niego zbawienia w Bogu».* – Po wspomnianym wersecie wyjaśniającym następuje lamentacja. Zwróćcie uwagę na aż trzykrotne polskie słowo „wiele” w dwóch wersetach. Sytuacja psalmisty jest nie do pozazdroszczenia. Przeżywa ludzki los: wielu jest dla niego utrapieniem, wielu na niego nastaje, wielu mówi nawet, że sam Bóg mu nie pomoże (*j^ešû ‘ātāh* – nie ma zbawienia). To wyjątkowej brzydoty bluźnierstwo pysznego bezbożnika, który jest pewien swojej siły. A przecież w Starym Testamencie Pan Bóg jakby upodobał sobie ratować mniejszego, ale ufającego Mu, od znacznie silniejszego, ale pysznego. Pierwszym z brzegu przykładem jest klęska asyryjskiego Sennacheryba za króla Ezechiasza albo liczne zwycięstwa Machabeuszy. Dawid także, uciekając przed Absalomem, mógł pamiętać Bożą pomoc przy swojej nierównej walce z olbrzymem Goliatem. Sytuacja ta odnosi się także do naszych czasów, kiedy wielu wyśmiewa się z wiary chrześcijan, drwi sobie z zasad moralnych i Bożego prawa. Jaka powinna być odpowiedź człowieka wierzącego?

4–7. *A jednak, Panie, Ty jesteś dla mnie tarczą, Tyś chwaliła moją i Ty mi głowę podnosisz. / Wołam swym głosem do Pana, On odpowiada ze świętej swojej góry. / Kładę się, zasypiam i znowu się budzę, bo Pan mnie podtrzymuje. / Wcale się nie lękam tysięcy ludu, choć przeciw mnie dokoła się ustawiają.* – To właśnie oczekiwana odpowiedź: całkowita ufność w Bogu. Postawa opisana choćby później, w Psalmie 131,2–3a: *Zaprowadziłem ład i spokój w mojej duszy. Jak niemowlę u swej matki, jak niemowlę – tak we mnie jest moja dusza. Izraelu, pokładaj w Panu nadzieję! W Bogu, który jest tarczą (*māḡên*) i chwałą (*k^eḥōwdî*).* Patrzymy i uczmy się – zewnętrzna sytuacja wcale się nie zmienia. Tak! Są tysiące ludu, i naprawdę przeciw mnie dokoła się ustawiają. Naprawdę mam ciężką sytuację. Na

dodatek moja duchowość jest skażona ateizmem i deizmem – nie wierzę już w cuda, cuda się nie zdarzają... A może spróbuję?... Może zachowam się jak człowiek wierzący? W psalmie autor woła do Boga („głosem serca, niesłyszalnego dla ludzi” – św. Augustyn), a On odpowiada ze swej świętej góry Syjonu. Dlaczego nie miałby odpowiedzieć i teraz?

Skupmy jeszcze uwagę na wersecie 6: *Kładę się, zasypiam i znowu się budzę, bo Pan mnie podtrzymuje*. Zdanie to po pierwsze wprowadza w rytm wyznaczony przez mądrość Stwórcy: noc i dzień, lato i zima, zasiew i plon, życie i śmierć. Po drugie przypomina o tym, że tor życia to taka sinusoida, linia fali-sta, że będzie radość i porażka, boleść i zwycięstwo, a próżne są marzenia o niewzruszoności wobec życiowych zakrętów. Po trzecie w końcu – to mocne przypomnienie o konieczności rozpoczynania i kończenia dnia przez modlitwę człowieka wierzącego – mam nadzieję, że nikt z Was nie ma z tym problemu! Chrystologiczne zastosowanie w. 6 znajdziemy np. w Dz 2,24 (św. Piotr wyjaśnia wskrzeszenie Jezusa), zaś św. Augustyn jednoznacznie aplikuje go do męki i zmartwychwstania Jezusa (Absalom symbolem Judasza, por. św. Tomasz 71–72)¹; nawiązanie do w. 7 możemy widzieć w opisie wyszydzania Jezusa podczas męki krzyżowej (Mt 27,39–44).

8–9. *Powstań, o Panie! Ocal mnie, mój Boże! Bo uderzyłeś w szczękę wszystkich moich wrogów i wyłamałeś zęby grzeszników. / Od Pana pochodzi zbawienie. Błogosławieństwo Twoje nad narodem Twoim.* – Ostatnie dwa wersety są prośbą o to, by Bóg powstał (klamra ze słowem „powstawać” – werse-

¹ Por. wyjaśnienie św. Tomasza (*Exp.* 3,5 s. 78): „Można zaś (...) ten Psalm odczytać inaczej, aby mianowicie mówił to cały Chrystus, tj. Kościół i jego Głowa, postawiony wśród gwałtownych burz prześladowań. Albo – w sensie moralnym – można odczytać ten Psalm w osobie każdego wiernego, który jest zwalczany przez wady i żądze. I według tego: przez Dawida rozumie się każdego wiernego, przez Absaloma – wady i pożądliwości cielesne”.

ty 2 i 8) i przyniósł zbawienie (klamra „zbawienie” – werse-ty 3 i 9). Bliskowschodnie drastyczne złorzeczenia mają swo-ją moc: mamy tu uderzenie w szczękę wyłamujące zęby, a np. w Ps 21,13 mierzenie z łuku w twarz wroga. Brrr! Chodzi oczy-wiście nie o okrucieństwo, ale o radykalne zwyciężenie wroga, który na dodatek często był poganinem. Ostatni zaś werset ze słowami „zbawienie” i „błogosławieństwo” pełni rolę klam-ry także dla małej podgrupy psalmów 3–14, jaką wyróżnia się w Księdze („zbiór modlitw skupionych wokół Ps 8, próśb o Bożą opiekę” – Tronina *Ps BL* 23).

Nawet prześladowanie przez licznych w tysiące wrogów to jeszcze nie koniec. Nawet bunt własnego dziecka, członka ro-dziny, nie oznacza, że przepadło zbawienie. Ono bowiem, wraz z błogosławieństwem, czeka zawsze na tego, kto całkowicie po-wierzy się Panu. Bóg jest Zbawcą ludzi, jeśli tylko pokładają w Nim nadzieję – jak to było w przypadku zmartwychwsta-jącego Chrystusa, i jak jest, i będzie w przypadku cierpiącego i zwyciężającego ludu Bożego.

Lekcjonarz: pon IV tyg. zw. II, wt XXXIII tyg. zw. I

Brewiarz: Godzina Czytań: Poniedziałek Wielkanocny, 2 Niedziela Wielkanocna, 8 V Stanisława BM; ndz I tyg. GCz [Pan moim opiekunem; *Zasnął snem ogarnięty, lecz się obudził, bo Pan Go wspomógł* – św. Ireneusz]

Muzyka – starsze: Mikołaj Gomółka (1535–1609) – Melodie na Psalterz Polski – *Mocny Boże, jakoż ich wiele powstało* (*Domine quid multipli-cati sunt*; Psalm 3) /Benedetto Marcello (1686–1739) – *Salmo 3, O Dio perchè cotanto è mai cresciuto* (Estro poetico-armonico) /Adrian Willaert (1490–1562) – *Domine quid multiplicati sunt* /Orlando di Lasso (1532–1594) – *Domine quid multiplicati sunt*, LV722 /Marc-Antoine Charpentier (1643–1704) – *Domine, quid multiplicati sunt*, H. 172; **współczesne:** Julia Mordzak – *Psalm 3* /The Psalms Project (feat. Daniel Brunz) – *Psalm 3: Lifter of My Head* /Jason Silver Sings Scripture – *Psalm 3 (Not Afraid)* [szukać frazy: *Domine quid multiplicati sunt*]